Stadskerk Nijmegen (OCP), 21 december 2025, 4e zondag van de advent,
voorganger: ds. Pieter Endedijk (PKN)

[Eerste lezing: Jesaja 7, 10-17] (Nieuwe Bijbelvertaling)
10 De HEER liet verder tegen Achaz zeggen: 11 'Vraag om een teken van de HEER, uw God, hetzij uit de diepte van het dodenrijk hetzij uit de hoge hemel.' 12 Maar Achaz antwoordde: 'Nee, ik zal geen teken vragen, ik zal de HEER niet op de proef stellen.' 13 Toen antwoordde Jesaja: 'Luister, huis van David. Is het niet genoeg de mensen te tergen? Moet u nu ook mijn God tergen? 14 Daarom zal de Heer zelf u een teken geven: de jonge vrouw is zwanger, zij zal spoedig een zoon baren en hem Immanuel noemen. 15 Boter en honing zal hij eten, totdat hij in staat is om het kwade te verwerpen en het goede te kiezen. 16 Want voordat de jongen in staat is om het kwade te verwerpen en het goede te kiezen, zal het land van de beide koningen die u zo veel angst inboezemen, ontvolkt zijn. 17 En voor u, uw volk en uw koningshuis zal de HEER een tijd laten aanbreken zoals men niet meer heeft meegemaakt sinds Efraïm zich van Juda afscheidde: de heerschappij van Assyrië.'

[Epistel: Romeinen 1, 1-7] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Van Paulus, dienaar van Christus Jezus, geroepen tot apostel en uitgekozen om het evangelie van God te verkondigen, 2 dat al bij monde van zijn profeten in de heilige geschriften is beloofd: 3 het evangelie over zijn Zoon, een mens voortgekomen uit het nageslacht van David, 4 aangewezen als Zoon van God en door de heilige Geest bekleed met macht toen hij, Jezus Christus, onze Heer, opstond uit de dood. 5 Hij heeft mij de genade geschonken apostel te zijn, opdat ik omwille van hem aan alle volken gehoorzaamheid en geloof zou verkondigen – 6 ook aan u, die geroepen bent door Jezus Christus. 7 Aan allen in Rome, geliefden van God, geroepen om zijn heiligen te zijn. Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en van de Heer Jezus Christus.

[Evangelie: Matteüs 1, 18-25] (Nieuwe Bijbelvertaling)
18 De afkomst van Jezus Christus was als volgt. Toen zijn moeder Maria al was uitgehuwelijkt aan Jozef maar nog niet bij hem woonde, bleek ze zwanger te zijn door de heilige Geest. 19 Haar man Jozef, die een rechtschapen mens was, wilde haar niet in opspraak brengen en dacht erover haar in het geheim te verstoten. 20 Toen hij dit overwoog, verscheen hem in een droom een engel van de Heer. De engel zei: 'Jozef, zoon van David, wees niet bang je vrouw Maria bij je te nemen, want het kind dat ze draagt is verwekt door de heilige Geest. 21 Ze zal een zoon baren. Geef hem de naam Jezus, want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden.' 22 Dit alles is gebeurd opdat in vervulling zou gaan wat bij monde van de profeet door de Heer is gezegd: 23 'De maagd zal zwanger zijn en een zoon baren, en men zal hem de naam Immanuel geven,' wat in onze taal betekent 'God met ons'. 24 Jozef werd wakker en deed wat de engel van de Heer hem had opgedragen: hij nam haar bij zich als zijn vrouw, 25 maar hij had geen gemeenschap met haar voordat ze haar zoon gebaard had. En hij gaf hem de naam Jezus.

[overweging:]
Hét kerstverhaal?
Dat is het verhaal dat wij zo goed kennen. Over de aankondiging van de engel Gabriël aan Maria, over de tocht naar Betlehem, over de geboorte in een stal, over de herders bij hun schapen en de engelen die hun loflied zingen, over het bezoek van de herders aan het kind.
Het is en wordt in deze dagen weer duizenden malen verteld.
Het is ontelbare keren gespeeld in kerstspelen op scholen.

Dit bekende verhaal is het verhaal van de evangelist Lucas.
Maar wat vertellen de andere evangelisten ons?

In mijn fantasie zie ik de vier evangelisten bij elkaar zitten en met elkaar smoezen over de vraag: hoe begin je nu dat verhaal over Jezus?
Na wat heen-en-weer-gepraat staat Marcus als oudste op. De oudste heeft het eerste woord. Hij zegt: 'ik begin bij de doop van Jezus. Want je doop markeert toch het begin van je leven met God en God in jouw leven.'
Johannes, de jongste heeft een heel ander idee. Hij is niet zo van de verhalen. Hij zoekt het meer in de betekenis van het licht dat de duisternis overwint. Hij had het eerste bijbelboek naast zich liggen en schijft:

> In den beginne was het Woord,
> het Woord was bij God
> en het Woord was God.
> Het licht schijnt in de duisternis
> en de duisternis heeft het niet in zijn macht gekregen.

Matteüs en Lucas kijken elkaar aan. Maar begrijpen eenvoudige mensen dat? Die zijn juist van de verhalen. Want door verhalen kunnen mensen goed de betekenis van iets begrijpen.
En een kind komt toch niet zomaar uit de lucht vallen? Ook een kerstkind niet.
Matteüs zegt tegen Lucas: 'Als jij nu het verhaal vertelt van de moeder, dan vertel ik het verhaal van de vader'.
En zo is Lucas zijn evangelie begonnen met het verhaal over Maria en de geboorte van het kind en Matteüs zijn verhaal over Jozef en de geboorte van het kind.

Matteüs vertelt niet over herders in het veld, bij hem geen engelenzang.
Matteüs vertelt over de geboorte door eerst een lange rij namen te noemen. Die rij namen gaat aan het evangelie van deze zondag vooraf. En die rij heeft Matteüs nodig om te vertellen over de wording, de genesis van Jezus.
Maar we houden niet van zo'n eindeloze opsomming van namen: die verwekt die, die verwekt die en zo gaat het maar door. Doodsaai. Die lange rij van namen lijkt een mannenwereld voor te stellen. Maar wie goed leest, ziet dat daartussen de namen van vier vrouwen voorkomen: Tamar, Rachab, Ruth en Batseba. Tussen al die mannelijke potentie

staan vier vrouwen met hun kwetsbaarheid en daadkracht, vier vrouwen die optreden om de heilsgeschiedenis ten goede te keren.
Vrouwen waarbij kinderen worden verwekt búiten de wereld van de macht om, waar niemand het verwacht.
Op wonderlijke wijze wordt in de verhalen over deze vrouwen toekomst geschapen, leven gevonden. Niet buiten de mannen om. Maar de toekomst is er wel óndanks de mannen. De verhalen over die vrouwen vertellen hoe zij leven blijven zoeken, tegen het onrecht in, tegen de wanhoop in, tegen het fatalisme in, door schuld heen.
Vrouwen die in buiten-spel-positie staan, maar kiezen voor recht (zoals Tamar), voor solidariteit (zoals Rachab), voor trouw (zoals Ruth), voor vrede in de naam van een kind (zoals Batseba).

Het is niet zo dat Matteüs laat zien dat die lijn van geslachten de toekomst voorspelt. Een nieuw begin is achteraf pas herkenbaar. Zoals ook wij vaak pas achteraf de betekenis van iets herkennen: het gaat nu zo, omdat het toen zo ging.

Matteüs laat, al terugkijkend, zien welke invloed vrouwen hebben, dat is de vrouwelijke lijn. Maar er is ook een mannelijke lijn, de lijn van de vaders. Matteüs verstaat de Messias als zoon van Abraham, zoon van David, en zoals we nu horen: zoon van Jozef.
En natuurlijk, dan moet de engel bij Matteüs niet bij Maria, maar bij Jozef verschijnen, verschijnen in zijn droom, in zijn radeloosheid.

Maar wie is Jozef? Matteüs heeft er weet van.
Matteüs schildert hem niet als een wat onnozele figurant zoals we hem op veel schilderijen zien, zoals hij in veel kerstspelen terzijde staat.

Matteüs windt er geen doekjes om in zijn kerstevangelie. Hier wordt geen kind in doeken gewikkeld, hier blijft Jozef niet in onnozelheid in een hoekje staan kijken. Hij is degene die handelend moet optreden, verantwoordelijkheid moet dragen: Jozef, zoon van David — zo wordt hij aangesproken. Jozef wordt in lijn van geslachten geplaatst, in de lijn van de belofte. Jozef, zoon van David, loop niet weg. Jij bent nodig om het kleine, het kwetsbare te beschermen. In een droom wordt hem duidelijk wat zijn taak is. Hij, zoon van David, moet het kind beschermen, het kind, zoon van Abraham, zoon van David, Davids zoon lang verwacht.
Hij zal het straks moeten beschermen tegen de dictator, tegen Herodes. Want elke tijd heeft zijn eigen dictator, mannenmacht die niet op een kinderlijkje meer of minder kijkt.

Matteüs vertelt niet over de geboorte. Nergens in dit gedeelte staat dat Maria haar zoon baarde. In de voorlaatste regel moet de zoon nog geboren worden en in de laatste regel is hij al geboren. En die geboorte is het uitroepen van de naam: Jezus, God redt.

Als ik aan Maria denk, dan denk ik allereerst aan wat Lucas vertelt.
Als ik aan Jozef denk, dan denk ik aan wat Matteüs vertelt.
Aan het einde van dit verhaal staat hij voor mij en houdt een pasgeboren kind in de armen.
Dit kind vraagt ons om de vrede te koesteren en verder te dragen, uit te dragen tot deze wereld één lichtzee van vrede is.

Jozef zegt in het verhaal niets, maar hij zegt mij wel wat. Wat hij doet is veelzeggend: door het kind te laten zien zegt hij mij: draag je verantwoordelijkheid, bescherm het kwetsbare tegen alle machten in.
Daarom noemt Matteüs die vier vrouwen in die lange rij van namen waarmee hij zijn evangelie begint. Vrouwen die keuzes maakten, verantwoordelijkheid droegen en zo symbolen werden voor recht, voor solidariteit, voor trouw, voor vrede in naam van een kind.

Matteüs en Lucas vertellen beiden over een engel die het leven een verrassende wending geeft.

Heb jij ook wel eens een engel gezien?
Nou, ik wel, een engel van een vrouw of een engel van een man of een engel van een kind. Iemand die is waar je het niet verwacht, in de duisternis van je radeloosheid. Ze doen wat er voor jou gedaan moet worden, belangeloos.
En ze zeggen zomaar iets, waarvan jíj weet of waarvan jij achteraf inziet: dát was een woord voor mij, een woord van godswege, een woord waarin Gods eer als vrede voor mij neerdaalde.
Een nieuw begin is altijd achteraf herkenbaar.
Misschien dat zo'n engel dat niet altijd zelf weet. Dat hoeft ook niet. Maar jíj weet het wel.
En dat is genoeg. En bid dan de woorden van het lied:

> Zend ons een engel in de nacht
> als alles ons een raadsel is…
> Zend ons een engel met uw licht…
> van God met ons. Emmanuel.
> (*Liedboek* 259)

Pieter Endedijk, endedijk@hetnet.nl